

УДК 311.21:630*6

Потапова М.Ю.

*кандидат економічних наук, доцент
Національної академії статистики, обліку та аудиту***ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТАТИСТИЧНОГО
АНАЛІЗУ ПЛАТОСПРОМОЖНОСТІ ЛІСОВИХ ГОСПОДАРСТВ****INFORMATION AND ANALYTICAL PROVISIONING
STATISTICAL ANALYSIS OF FORESTRY AND ITS SOLVENCY****АНОТАЦІЯ**

Стаття присвячена розробці інформаційно-аналітичного забезпечення статистичного аналізу платоспроможності лісових господарств. Це слугуватиме необхідним підґрунтям для прийняття відповідних ефективних управлінських рішень як на мікро-, так і на макрорівнях. Підкреслюється важливість розробки відповідного інформаційно-аналітичного забезпечення, що слугуватиме «вхідною інформаційною точкою» статистичного аналізу рівня платоспроможності лісових господарств в Україні.

Ключові слова: інформаційно-аналітичне забезпечення, лісові господарства, платоспроможність, фінансова звітність, статистична звітність.

АННОТАЦИЯ

Статья посвящена разработке информационно-аналитического обеспечения статистического анализа платежеспособности лесных хозяйств. Это послужит необходимой основой для принятия соответствующих эффективных управленческих решений как на микро-, так и на макроуровнях. Подчеркивается важность разработки соответствующего информационно-аналитического обеспечения, которое послужит «входной информационной точкой» статистического анализа уровня платежеспособности лесных хозяйств в Украине.

Ключевые слова: информационно-аналитическое обеспечение, лесные хозяйства, платежеспособность, финансовая отчетность, статистическая отчетность.

ANNOTATION

The article is devoted to the development of information and analytical provisioning statistical analysis of the solvency of forestry. This will serve as an essential basis for the adoption of appropriate and effective management decisions at both micro- and macro- levels. It is emphasized the importance of developing appropriate information and analytical provisioning, which will serve as the «entry point information» for statistical analysis of the level of solvency of forestry in Ukraine.

Keywords: information and analytical provisioning, forestry, solvency, financial reporting, statistical reporting.

Постановка проблеми. В умовах функціонування сучасного лісового господарства за умови невизначеного ринкового середовища одним із найважливіших питань є його інформаційно-аналітичне забезпечення. В Україні невизначеність середовища господарювання виникає на тлі розвитку трансформаційних процесів. Нині становлення та інтенсивного розвитку інформаційної ери, питання інформаційно-аналітичного забезпечення стали надзвичайно актуальними.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню лісового господарства, його функціонуванню і розвитку, присвячені роботи багатьох вчених. Серед них можна виділити таких науковців як: О. Восьмірко [1], В. Данилко [2],

А. Огінська [3], В. Тарасова [4], О. Шубалий [5] та ін. Вивченням інформаційно-аналітичного забезпечення та дослідженням місця статистики у системі управління соціально-економічним розвитком займалися такі фахівці, як А. Головач [6], В. Саріогло [7] та ін.

Постановка завдання. Проблема інформаційно-аналітичного забезпечення статистичного аналізу платоспроможності лісових господарств є надзвичайно актуальною, оскільки головним її джерелом є фінансова звітність господарюючого суб'єкта. Метою статті є розкриття основних аспектів та джерел поповнення вхідного потоку інформаційного фонду для статистичного аналізу платоспроможності лісових господарств.

Виклад основного матеріалу досліджень. Ліси України за своїм призначенням і розташуванням виконують водоохоронні, захисні, санітарно-гігієнічні, оздоровчі та інші функції, забезпечуючи потреби суспільства у лісових ресурсах. Загальна площа лісового фонду України становить 10,4 млн га, із яких вкритих лісовою рослинністю – 9,6 млн га. Лісистість території нашої країни становить 15,9% [8].

В останні роки в умовах недостатнього фінансування з боку держави практично 80% витрат на ведення лісового господарства покривається за рахунок власних коштів підприємств. Так, якщо у 1992 році питома вага бюджетних коштів серед витрат на ведення лісового господарства та природоохоронні заходи складала 86%, то у 2013 році – лише 20%, знизившись більше ніж у 4 рази за цей період [9].

Отже, в умовах функціонування сучасного лісового господарства при невизначеному конкурентному середовищі виникає потреба у проведеному статистичному дослідженні його платоспроможності.

Уперше думку про основні етапи статистичного дослідження висловив професор і радник Геттінгенського університету в Німеччині Август-Людвіг Шлецер (1735–1809). Так, він виділив такі етапи: спостереження, зведення і аналіз. Шлецер поставив питання про точність та достовірність статистичних даних, вимагав ставитися до них критично, тобто перевіряти їх щодо об'єктивності. Він дійшов висновку про

необхідність організації систематичного збирання статистичних даних органами державної влади на противагу отриманню даних із різноманітних документів, з описань мандрівників тощо [10, с. 55].

Процеси збирання, зберігання, оброблення і передачі інформації значно впливають на управління економікою. Ефективність суспільного виробництва значною мірою залежить від рівня організації інформаційних процесів. Глибоке знання природи інформації та специфіки інформаційних процесів, що відбуваються в економіці, дозволяють підвищити цей рівень [6, с. 21].

Організація статистичного дослідження та розробка його інформаційно-аналітичного забезпечення вимагає чіткого розуміння мети, завдань, об'єкта, предмету статистичного аналізу, дотримання його принципів, способів збирання необхідної вхідної інформації, здатності використовувати на практиці статистичну методологію та здійснювати відповідні аналітичні розрахунки, формувати на основі вихідної інформації ґрунтовні висновки та оптимальні управлінські рішення. Для раціонального проведення статистичного дослідження платоспроможності лісових господарств слід дотримуватися низки умов щодо науково-методичного, організаційного, ресурсного, кадрового та інформаційного забезпечення.

Статистичне дослідження починається з етапу статистичного спостереження, у результаті чого формується масив вхідної інформації, основою якого є фінансова звітність лісового господарства про платоспроможність. На цьому етапі використовується метод масового спостереження, заснований на «законі великих чисел», тому що кількісні закономірності у фінансово-господарській діяльності лісових господарств чітко виявляються при вивченні та оцінці рівня їх платоспроможності.

Слід зазначити, що масове статистичне спостереження дає вхідну базу у вигляді інформаційного потоку для статистичних узагальнень і характеристики об'єктивних закономірностей платоспроможності лісових господарств. Результати, що отримані у формі статистичних даних, показують точний результат, оскільки вони спираються не на окремі факти, а на їх сукупність.

Виходячи із методології статистики, збір масових даних, у тому числі і про платоспроможність лісових господарств, має проводитися органами різних територіальних рівнів Державної служби статистики України та Державного агентства лісових ресурсів України, науково-дослідними інститутами, економічними та аналітичними службами, аналітичними відділами лісових господарств. Проблема інформаційно-аналітичного забезпечення є першочерговою для проведення статистичного аналізу та оцінки рівня платоспроможності лісових господарств. Так, відомості про платоспроможність

лісових господарств є підставою для перспективних розрахунків бюджетного фінансування їх розвитку в майбутніх періодах, а визначення кола партнерів та конкурентів на ринку дозволяє запобігти банкрутству, скоординувати роботу комерційних і державних структур тощо. Наявність якісної інформації надає можливість правильно й рішуче керувати економічними та соціальними процесами. Так, відомості про платоспроможність лісових господарств регіонів і країни в цілому є підставою для перспективних розрахунків їх фінансового стану, основою для розробки державної програми «соціального забезпечення та стимулювання бізнесу» лісових господарств державної форми власності, визначення механізму індексації тощо.

В умовах невизначеного ринкового середовища інформаційно-аналітичне забезпечення проведення статистичного аналізу платоспроможності лісових господарств розглядається «як соціально-економічний феномен, пов'язаний з фінансово-господарською діяльністю лісових господарств в певних умовах при впливі зовнішніх та внутрішніх чинників». Поряд з тим інформаційно-аналітичне забезпечення є вхідною точкою та необхідною умовою для здійснення статистичного аналізу та оцінки платоспроможності лісових господарств.

Основу інформаційного забезпечення управління складають такі категорії як «дані», «інформація» і «знання». Даними є певна сукупність фактів, що необов'язково пов'язані між собою. Дані можуть бути перетворені на «інформацію». Згідно Закону України «Про інформацію», під інформацією розуміють будь-які відомості та/або дані, які можуть бути збережені на матеріальних носіях або відображені в електронному вигляді, а під статистичною інформацією – документовану інформацію, що дає кількісну характеристику масових явищ та процесів, які відбуваються в економічній, соціальній, культурній та інших сферах життя суспільства [11].

Так, статистична інформація отримується на підставі проведених статистичних спостережень органами державної статистики різних рівнів. Вона може існувати також у вигляді первинних даних щодо відповідей респондентів та аналітичних матеріалів, підготовлених на підставі цих даних.

Ефективність роботи статистичних органів суттєво залежить від правильної організації статистичного дослідження суб'єктів господарювання, враховуючи їх форму власності, вид діяльності, специфіку ведення бізнесу тощо. Тому для проведення статистичного аналізу платоспроможності лісових господарств необхідно розпочати із визначення місця об'єкту дослідження у державному класифікаторі, який використовуються органами державної статистики – Державною службою статистики України. Національні (державні) статистичні класифікації (класифікатори) призначені для

групування та систематизації інформації про поняття, об'єкти, явища, тощо в стандартний формат, що допомагає визначити їх подібність.

Таким чином, інформаційно-аналітичне забезпечення статистичного аналізу – це система інформації, способи її обробки, що дає змогу виявити реальну діяльність об'єкта, дію чинників, що його визначають, а також можливості здійснення необхідних дій щодо управління у найближчий термін. Його відмінність від інформаційного забезпечення управління полягає у тому, що останнє отримує не лише дані на основі збирання та обробки інформації, а й результати аналізу.

Змістовність статистичного аналізу та оцінки рівня платоспроможності лісових господарств, його глибина та повнота обліку всіх чинників, що впливають на рівень платоспроможності, певною мірою визначає стан інформаційно-аналітичного забезпечення, повноту вхідного потоку інформації (його вичерпність, адекватність, точність, надійність, об'єктивність).

В умовах ринкового середовища перед інформаційно-аналітичним забезпеченням статистичного аналізу платоспроможності лісових господарств постають такі завдання:

- визначення потреб у достовірній, об'єктивній та надійній вхідній інформації про платоспроможність лісових господарств, з точки зору її своєчасності, необхідності та достатності для проведення глибокого статистичного аналізу та оцінки її рівня;

- встановлення та вивчення можливих методів виміру, джерел отримання, періодичності оновлення даних для аналітичних розрахунків за умови доступності їх одержання;

- визначення порядку фіксації, трансформації, зберігання, руху та використання статистичної інформації, а також її перетворення в аналітичну інформацію, що відповідає потребам управління за змістом та обсягом різного рівня користувачів тощо.

В умовах ринку рішення щодо вибору джерела статистичної інформації приймається органами державної статистики самостійно, з урахуванням якості та своєчасності подання інформації, витрат, а також обов'язків, які виникають у зв'язку з цим у респондентів. Згідно із законодавчо-нормативною базою, джерелами первинної інформації для статистичного аналізу платоспроможності лісових господарств можуть бути: планово-нормативна документація (нормативи, бухгалтерська звітність (типові форми, спеціалізовані форми), акти ревізій та перевірок фінансових органів, податкової інспекції, аудиторських фірм, середньогалузеві показники та показники за територіальними округами, відомості кредитних органів, покупців, постачальників тощо).

Звичайно, даний перелік джерел статистичної інформації для статистичного аналізу та оцінки рівня платоспроможності лісових господарств в умовах невизначеного ринкового серед-

овища є досить умовним, загальним та неконкретизованим.

Основою інформаційного підґрунтя статистичного аналізу та оцінки рівня платоспроможності лісових господарств є фінансова звітність суб'єктів господарювання. Узагальнюючий статистичний аналіз платоспроможності лісових господарств здійснюється на основі різних джерел вхідної інформації. Так, це можуть бути: нормативно-правові акти (Закони України, укази, інструкції тощо), що допомагають у здійсненні лісомисливської діяльності на території України; Господарський, Лісовий та Бюджетний кодекси; положення, методичні розробки і аналітичні матеріали Державного агентства лісових ресурсів України і Державної служби статистики України (нормативно-довідкові дані); форма 1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)»; форма 2 «Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)»; форма 3 «Звіт про рух грошових коштів»; форма 4 «Звіт про власний капітал»; форма 5 «Примітки до річної фінансової звітності» (фінансова звітність); форма 2-тп (мисливство) «Ведення мисливського господарства»; форма 1-заповідник «Заповідники та національні природні парки»; форма 3-лг «Лісогосподарська діяльність» (статистична звітність) [12].

Таким чином, вхідною інформаційною базою для статистичного аналізу платоспроможності лісових господарств виступає широке коло інформаційних джерел, що формують інформаційне підґрунтя для статистичного аналізу, і в повній мірі забезпечують її достовірність, надійність, точність, об'єктивність. Поряд з тим непередбачуваність законодавчо-нормативної бази (зокрема, природоохоронного та податкового законодавства) виступає як окрема економічна проблема, що перешкоджає довгостроковому плануванню розвитку лісових господарств, їх природовідновлювальних та природоохоронних робіт на майбутні періоди, а також виступає негативним чинником для фінансово-господарської діяльності.

У процесі статистичного аналізу та оцінки рівня платоспроможності лісових господарств первинна вхідна інформація проходить відповідну аналітичну обробку. Так, проводиться порівняння досягнутих фінансових ресурсів з даними за минулі відрізки часу, з нормативними значеннями, показниками інших підприємств та регіонів країни, середньогалузевими значеннями; визначається вплив різних чинників на рівень платоспроможності у умовах функціонування ринку; виявляються недоліки, помилки, невикористані можливості, перспективи розвитку і напрями вдосконалення.

Слід зазначити, що обґрунтовані управлінські рішення можуть бути прийняті лише після ретельного опрацювання великого обсягу інформації про фінансові ресурси, їх склад та наявність у той момент часу, станом на який необхідно погасити зобов'язання лісових господарств. У рам-

ках цього процесу інформація перетворюється, використовується, здійснює «вплив» на лісові господарства і знову повертається до Державного агентства лісових ресурсів України. У системі управління статистичний аналіз платоспроможності займає проміжне місце між збиранням і обробкою інформації та прийняттям необхідних управлінських рішень. Об'єктивність оцінки стану об'єкту, ефективність результатів статистичного аналізу, оптимальність та актуальність варіантів управлінських рішень залежить не тільки від глибини статистичного дослідження рівня платоспроможності лісових господарств, але і від правильності вибору методики дослідження; обсягів, достовірності, своєчасності, повноти і якості економічної інформації, що використано.

Для сталого державного управління лісовими господарствами та виконання міжнародних зобов'язань у сфері лісового господарства й охорони природи в сучасних умовах потрібно враховувати національні особливості ведення лісового господарства та позитивні надбання попередніх періодів. Уникнути помилок під час удосконалення професійної системи управління державними лісовими господарствами можливо, лише аналізуючи попередні недоліки і причини їх виникнення.

Висновки з проведеного дослідження. Без розробки відповідного інформаційно-аналітичного забезпечення ефективного управління економікою неможливе. Статистичний аналіз платоспроможності лісових господарств на основі інформаційно-аналітичного забезпечення дозволяє державі запобігти банкрутств лісових господарств державної форми власності, надаючи фінансову допомогу та підтримку лісового сектору на належному рівні з метою забезпечення економічної стабільності країни на майбутні періоди. Державне лісове господарство та його територіальні підрозділи використовують для визначення «проблемних» лісових господарств, що потребують державної допомоги і нездатні якісно виконувати свої завдання, скоординувати роботу окремих комерційних і державних структур тощо.

Інформаційно-аналітичне забезпечення статистичного аналізу лісових господарств у частині їх платоспроможності є підґрунтям для фіскальної політики держави, зокрема для державного регулювання та відтворення лісів, інтенсивного використання енергозберігаючої технології тощо.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Восьмирко Е.О. Статистика окружающей среды: краткая история и перспективы развития на будущее / Е.О. Восьмирко // Вопросы статистики. – 2013. – № 6. – С. 3-6.
2. Данилко В.К. Методологічні засади екологічної статистики : автореф. дис. ... д-ра екон. наук : 08.03.01 / В. К. Данилко ; Київ. нац. екон. ун-т. – К., 2005. – 32 с.
3. Огінська А.Г. Статистика лісового господарства у контексті міжнародних процесів сталого управління лісами / А.Г. Огінська // Статистика України. – 2009. – № 4.– С. 81-84.
4. Тарасова В.В. Екологічна статистика (з блочно-модульною формою контролю знань) : підручник / В.В. Тарасова. – К. : Центр учбової літератури, 2008. – 392 с.
5. Шубалий О.М. Методичні та прикладні засади інтегрального оцінювання комплексності використання лісоресурсного потенціалу / О.М. Шубалий // Статистика України. – 2011. – № 3.– С. 60-66.
6. Статистичне забезпечення управління економікою: прикладна статистика : навч. посібник / А.В. Головач, В.Б. Захочай, Н.А. Головач. – К. : КНЕУ, 2005. – 333 с.
7. Саріогло В.Г. Модернізація інформаційного забезпечення соціальної політики на основі мікроімітаційного моделювання / В.Г. Саріогло // Демографія та соціальна економіка. – 2011. – Вип. 2. – С. 128-135.
8. Офіційний сайт Державного агентства лісових ресурсів України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://dklg.kmu.gov.ua/forest/>.
9. Лісове господарство України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.lesovod.org.ua/node/22363>.
10. Чекотовський Е.В. Історія статистичної науки : навч. посіб. / Е.В. Чекотовський. – К. : Знання, 2011. – 495 с.
11. Закон України «Про інформацію» від 02.10.92 № 2657-XII [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2657-12>.
12. Офіційний сайт Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua/>.